

Манаєнко І. М. verholiad@ukr.net

кандидат економічних наук

Золотарьова Д. Р. dashazolotarva@gmail.com

Національний технічний університет України
“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”

ТЕНДЕНЦІЇ ЕКСПОРТНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ АПК УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ З ЄС

Анотація. У статті охарактеризовано сучасний стан зовнішньоекономічної діяльності агропромислового комплексу України з урахуванням інтеграції до ЄС. Визначено основні регіони-імпортери української аграрної та харчової продукції. Окреслено основні положення Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та Європейським союзом. Наявні обсяги тарифних квот відповідно до умов Угоди про ЗВТ. Виокремлені переваги розвитку сільського господарства в умовах євроінтеграції.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, експортна орієнтація, економічна ефективність, євроінтеграція, сільськогосподарська продукція.

Annotation. The article describes the current state of foreign economic activity of the agro-industry of Ukraine taking into account the integration into the EU. The main provisions of the Free Trade Agreement between two countries are outlined. There are volumes of tariff quotas in accordance with the Agreement. The benefits of agricultural development in the context of eurointegration are identified.

Key words: agro-industry, export orientation, economic efficiency, eurointegration, agricultural products.

Вступ. У кризових умовах вітчизняної економіки особливої актуальності набуває проблема виявлення перспективних напрямків зовнішньої діяльності України. Саме Європейський Союз займає пріоритетну позицію при визначенні експортної орієнтації АПК України. Євроінтеграційні процеси дають можливість покращити внутрішню систему організації сільського виробництва, а також вийти на вищий щабель розвитку на світових ринках. Це, в свою чергу, сприяє підвищенню не тільки економічної ефективності АПК України, а й економіки країни в цілому.

Дослідження зовнішньоторговельних відносин України з Європейським Союзом, у тому числі й особливостей розвитку галузі АПК, є предметом вивчення багатьох вчених-експертів, серед яких, передусім, варто відмітити: Мамаєву М. [6], Суслова В. [6], Трофімцеву О. [3] та Чан-хі О. С. [2]. Проте динамічний розвиток світового господарства

спонукає до подальшої науково-дослідницької роботи у сфері експортного потенціалу АПК України в умовах євроінтеграції.

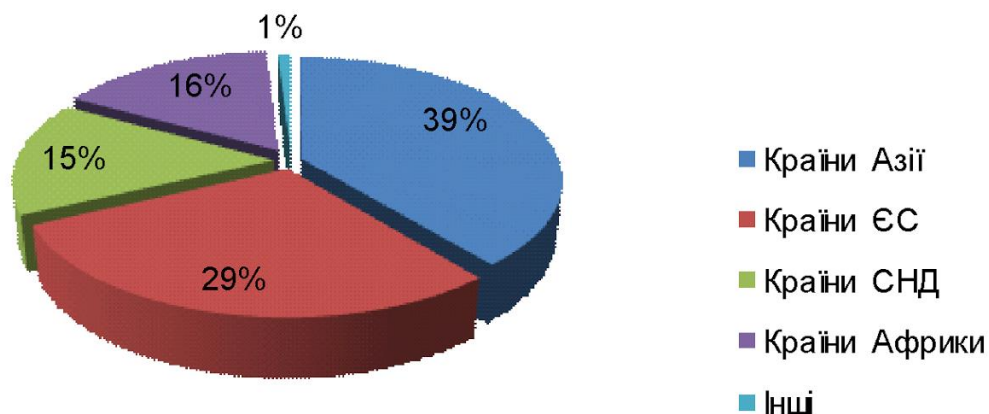
Постановка задачі. Мета статті полягає в дослідженні сучасної експортної орієнтації агропромислового комплексу України в контексті євроінтеграції.

Методологія. Теоретичною і методичною основою дослідження слугували наукові праці вчених щодо проблем підвищення конкурентоспроможності аграрного виробництва в умовах євроінтеграції. Використана статистична інформація міністерств та відомств.

Результати дослідження. Динаміка світового економічного розвитку обумовлює необхідність піднесення економічної ефективності України шляхом забезпечення конкурентоспроможності на зовнішніх ринках. Це являє собою передумову прибуткової інтеграції суб'єктів господарювання до міжнародної торговельної системи. Важливою складовою в даній структурі залишається агропромисловий потенціал, який забезпечує вагомий обсяг постачання продовольства на світові ринки.

Продукція українського ринку експортується в різні країни світу, і це є одним з основних показників економічного розвитку держави. Зовнішньоторговельні операції товарами у 2014 р. Україна здійснювала з партнерами із 217 країн світу (рис.1).

Рис.1. Регіональна структура експорту агропромислової продукції України до країн світу за 2014 рік

Джерело: складено автором на підставі [2, с.17].

Експортували товари до 195 країн світу, імпортували — із 205 країн. Загальний експорт товарів у 2014 р. становив 53,9 млрд. дол., що менше на 13,5% проти обсягу 2013 р., імпорт товарів зменшився на 28,2% відповідно та становив 54,4 млрд. дол. [1].

Наразі ситуація з постачання продукції АПК за кордон не має суттєвих змін. Зменшилася лише частка експорту до країн СНД, причиною чого є зовнішня агресія на сході України. Однак [3], основні регіони-імпортери української аграрної та харчової продукції лишаються

незмінними й за 2017 рік. Найбільший обсяг агропромислової продукції експортується до країн Азії (на суму 5,525 млрд. дол.), до країн ЄС (4,177 млрд. дол.) та країн Африки (1,997 млрд. дол.). У табл. 1 наведено показники частки експорту агропромислової продукції до країн ЄС.

Таблиця 1

Географічна структура експорту продукції АПК України до ЄС
(за січень-червень 2017 року)

Назва країни	Частка експорту, %	Назва країни	Частка експорту, %
Нідерланди	17,6	Німеччина	6,7
Іспанія	17,0	Великобританія	3,8
Італія	13,5	Португалія	3,3
Польща	12,1	Бельгія	3,0
Франція	6,8	Угорщина	2,1

Джерело: складено на підставі [4].

Варто зазначити, що спостерігається активізація зовнішньоторговельних зв'язків з Європейським Союзом. Це пояснюється прагненням України відкрити нові можливості для відродження сільського господарства в умовах глобалізації економіки. Серйозним поштовхом до реалізації поставленої мети стала Угода про зону вільної торгівлі (ЗВТ) між Україною та ЄС, що сприяла наближенню українського продовольства до європейських стандартів та пристосування до Спільної аграрної політики ЄС.

Підписання державою у 2014 році Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом передбачає вирішення питання про всеохоплюючу зону вільної торгівлі Україна-ЄС: усунення нетарифних (технічних) бар'єрів у торгівлі між Україною та ЄС та забезпечення розширеного доступу до внутрішнього ринку ЄС для українських експортерів. Результатом даної угоди виступають показники експорту, які невпинно зростають з кожним роком. Так, за підсумками I півріччя 2017 року частка аграрного експорту до країн ЄС у загальній регіональній структурі становила 34,9%. Загальний зовнішньоторговельний обіг також збільшився на 24,1% (на 739,3 млн. дол.) у порівнянні з аналогічним періодом 2016 року.

Положення Угоди про асоціацію в частині запровадження вільної торгівлі між Україною та державами-членами Європейського Союзу серед іншого передбачає поступове, впродовж певних перехідних періодів, скасування/зниження ставок увізного мита сторін на товари походженням з іншої сторони [5]. Наразі Україна може без мит постачати на ринок країн ЄС 36 товарних позицій у рамках затверджених обсягів тарифних квот, серед яких: 12 тис. тонн яловичини; 8 тис. тонн молока; 8 тис. тонн йогуртів; 8 тис. тонн вершкового масла; 1,5 тис. тонн

сухого молока; 1,5 тис. тонн вершкового масла; 1,5 тис. тонн яєчних продуктів; 3 тис. тонн яєць; 40 тис. тонн свинини.

Однак, за думкою окремих експертів [6], впровадженні квоти не відповідають торговельних можливостей України. Через це норми Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом вважає дискримінаційними, оскільки вільна торгівля відбувається лише в рамках зазначених квот. У разі постачання продовольства понад квот, сільськогосподарська продукція підлягає оподаткуванню в повному обсязі.

Так, з 1 жовтня 2017 року набув чинності Регламент 2017/1566 ЄС про надання Україні додаткових торговельних преференцій [7]. У результаті переговорів Єврокомісії, Ради ЄС та євродепутатів Комітет з міжнародної торгівлі Європейського парламенту (INTA) запропонував підвищити квоти на українську сільськогосподарську продукцію. Обсяги тарифних квот, передбачені автономними торговельними преференціями ЄС, щодо пшениці становлять 950 тис. тонн (підвищення на 65 тис. тонн), ячменю - 250 тис. тонн (на 325 тис. тонн), кукурудзи - 400 тис. тонн (на 625 тис. тонн), меду - 5 тис. тонн (на 2,5 тис. тонн), перероблених томатів - 10 тис. тонн (на 3 тис. тонн), виноградного та яблучного соку - 10 тис. тонн (на 500 тис. тонн виноградного соку). Преференції введені на строк до трьох років, як доповнення до Угоди про створення поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі.

Таким чином, за оцінками експертів проєвропейської орієнтації, від впровадження Угоди про ЗВТ між ЄС та Україною остання може отримати чималі вигоди в сфері сільського господарства, зокрема внаслідок:

- зростання експорту української продукції в ЄС;
- розширення доступу на ринки третіх країн через гармонізацію стандартів з ЄС;
- покращення інвестиційного клімату внаслідок пристосування національного законодавства до норм і правил ЄС;
- скасування субсидування експорту сільськогосподарської продукції з ЄС до України;
- поступове збільшення квот на експорт з України до ЄС окремих видів сільськогосподарської продукції [8].

Висновки. Вважаємо, аграрний сектор економіки України має достатній природно-ресурсний та експортний потенціал для отримання переваг в євроінтеграційних процесах. Співпраця з ЄС надасть нові поштовхи для розвитку внутрішнього ринку продовольства та оновлення структури АПК України, а саме забезпечення споживчих потреб населення в достатній кількості та підтримання належної якості продукції, яка відповідає європейським стандартам. Також розширення зовнішньоторговельних перспектив аграрного сектору України стане можливим завдяки виробництву більш конкурентоспроможних продуктів

з використання сучасного обладнання та передових технологій. Ключовим фактором взаємозв'язку з Європейським Союзом є нарощування досвіду провідних країн у сфері АПК, а саме забезпечення сільського виробництва з максимальним збереженням довкілля, переходом до органічного виробництва та використанням біотехнологій. Налагодження зовнішньоекономічної діяльності шляхом покращення експортної орієнтації сільськогосподарської продукції до ЄС сприятиме успішному просуванню України на світовий ринок продовольства.

Література:

1. Державна служба статистики України. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2014 році: стат. збір. Київ, 2014. 177 с.
2. Чан-хі О. С. Зовнішньоторговельні перспективи агропромислового комплексу України в контексті Євроінтеграції. Агросвіт. 2016. №11. С. 16–21.
3. Експорт української агропродукції сягнув 13 млрд. дол. // AgroPortal. 2017. URL: <http://agroportal.ua/ua/news/ukraina/eksport-ukrainskoi-agroproduksii-dostig-13-mlrd/>.
4. За перше півріччя 2017 року експорт української агропродукції до ЄС збільшився на 31,4%. Мінагропром. 2017. URL: <http://gordonua.com/ukr/news/money/-za-pershe-pivrichchja-2017-roku-eksport-ukrajinskoji-agroproduksiji-v-jes-zbilshivsja-na-31-4-minagroprom-200946.html>.
5. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. Представництво України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії. 2016. URL: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/trade-and-economic/atm>.
6. Мамаєва М. Европейские квоты совершенно не соответствуют возможностям украинского АПК. ГолосUA. 2017. URL: http://ru.golos.ua/ekonomika/evropeyskie_kvotyi_rovershenno_ne_sootvetstvuyut_vozmojnostyam_ukrainskogo_apk__ekon.
7. Квоти ЄС для України будуть збільшуватись протягом 5 років. Agravery. 2017. URL: <http://agravery.com/uk/posts/show/kvoti-es-dla-ukraini-budut-zbilsuvatis-protagom-5-rokiv-trofimceva>.
8. Чеканська Л. А. Євроінтеграційні процеси України та їх вплив на інвестування АПК. Ефективна економіка. 2014. №10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3459>.